

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 473/2012-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 18. septembra 2012 predbežne prerokoval sťažnosť V. G., T., zastúpenej advokátkou JUDr. S. B., T., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 4 Co/345/2011 z 20. októbra 2011, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť V. G. o d m i e t a z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 7. februára 2012 doručená sťažnosť V. G., T. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. S. B., T., ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu

v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 4 Co/345/2011 z 20. októbra 2011 (ďalej aj „rozsudok krajského súdu“).

Z obsahu sťažnosti a z príloh k nej pripojených ústavný súd zistil tieto skutočnosti:

Návrhom na začatie konania z 18. mája 2010, ktorý bol Okresnému súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) doručený 20. mája 2010 sa Ing. E. G. (ďalej len „navrhovateľ“) domáhal zrušenia vyživovacej povinnosti k sťažovateľke ako svojej plnoletej dcére, a to za obdobie od 6. januára 2010 do budúca. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 19 C/119/2010 z 26. júla 2011 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) zrušil vyživovaciu povinnosť navrhovateľa vo vzťahu k sťažovateľke [pôvodne určenú (schválenú) uznesením okresného súdu sp. zn. 22 C/31/2008 z 3. decembra 2009] za obdobie od 20. mája 2010 do 31. augusta 2010. Vo zvyšnej časti návrh na zrušenie vyživovacej povinnosti navrhovateľa zamietol.

Krajský súd na základe odvolania sťažovateľky, ako aj navrhovateľa rozsudkom sp. zn. 4 Co/345/2011 z 20. októbra 2011 rozhodol tak, že rozsudok okresného súdu v časti zmenil a vo zvyšnej časti potvrdil. Krajský súd rozsudok okresného súdu zmenil vo výroku vo veci samej tak, že vyživovaciu povinnosť navrhovateľa vo vzťahu k sťažovateľke zrušil za obdobie od 6. januára 2010 do 31. augusta 2010. Vo zvyšnej časti rozsudok okresného súdu potvrdil.

Krajský súd odôvodnil svoje rozhodnutie v časti, v ktorej zmenil rozsudok okresného súdu, takto: *„Odvolací súd však nezdieľa právny názor súdu prvého stupňa, že zrušenie vyživovacej povinnosti navrhovateľa k odporkyni sa viaže na deň podania návrhu na súd a nie spätne, kedy nastala zmena pomerov.*

Výživné možno priznať len odo dňa začatia súdneho konania. Výživné pre maloleté dieťa možno priznať najdlhšie na dobu troch rokov spätne odo dňa začatia konania, ak sú na to dôvody hodné osobitného zreteľa (§ 77 ods. 1 Zákona o rodine).

Dohody a súdne rozhodnutia o výživnom možno meniť, ak sa zmenia pomery. Okrem výživného pre maloleté dieťa je zmena alebo zrušenie výživného možné len na návrh (§ 78 ods. 1 Zákona o rodine).

Rozsudok odsudzujúci na plnenie v budúcnosti zročných dávok alebo na plnenie v splátkach možno na návrh zmeniť, ak sa podstatne zmenili okolnosti, ktoré sú rozhodujúce pre výšku a ďalšie trvanie dávok alebo splátok. Zmena rozsudku je prípustná od času, keď došlo k zmene pomerov (§ 163 ods. 1 O. s. p.). Rozsudky o výchove a výžive maloletých detí a o priznaní, obmedzení alebo o pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu možno zmeniť aj bez návrhu, ak sa zmenia pomery (§ 163 ods. 2 O. s. p.).

Z uvedeného vyplýva, že súdne rozhodnutia ukladajúce povinnosť na plnenie výživného možno zmeniť len na návrh a len vtedy, ak sa zmenili okolnosti rozhodujúce pre výšku alebo ďalšie trvanie dávok, bez návrhu môže byť rozhodnutie súdu o výživnom zmenené len vtedy, ak ide o výživné pre maloleté deti. I keď je možné súdne rozhodnutie o výživnom zmeniť na plnoleté dieťa len na návrh, neznamena to, že by k zmene pomerov (k zníženiu alebo zrušeniu vyživovacej povinnosti) nemohlo dôjsť od okamihu, kedy nastala zmena pomerov, a teda i za dobu pred podaním návrhu. Naopak, z ust. § 78 ods. 1 Zákona o rodine a § 163 ods. 1 O. s. p. vyplýva, že k zmene súdneho rozhodnutia o výživnom (zníženie alebo zrušenie vyživovacej povinnosti) je treba pristúpiť, na rozdiel od určenia výživného, ktoré možno priznať len odo dňa začatia súdneho konania, ak nejde o výživné pre maloleté deti, vždy od okamihu, kedy sa zmenili pomery (okolnosti rozhodujúce pre výšku a ďalšie trvanie vyživovacej povinnosti).“

Sťažovateľka spochybňuje rozsudok krajského súdu na základe tejto argumentácie: „V prípade, ak ide o zníženie alebo zrušenie vyživovacej povinnosti pri plnoletých oprávnených osobách, ak súd u takýchto osôb zníži alebo zruší výživné môže tak učiniť len odo dňa podania návrhu a nie spätne. ... Sťažovateľka má za to, že pokiaľ plnoleté dieťa, ktoré nie je schopné samé sa živiť, a je teda odkázané na výživu zo strany rodiča, môže žiadať výživné až odo dňa podania návrhu, v zmysle § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 Zákona o rodine, môže rodič takéhoto plnoletého dieťaťa rovnako žiadať zmenu alebo zrušenie jeho vyživovacej povinnosti k plnoletému dieťaťu až odo dňa podania návrhu. Právny názor vyslovený v napadnutom rozhodnutí Krajského súdu v Trenčíne, kedy rodič môže žiadať zrušenie vyživovacej povinnosti k plnoletému dieťaťu nie odo dňa podaniu svojho návrhu, ale spätne, odo dňa zmeny pomerov, je nesprávny, pričom sa jedná o arbitrárne

rozhodnutie, ktoré sa v právnom štáte považuje za neprípustné. Takéto rozhodnutie porušuje všetky znaky právnej istoty, ktorá je atribútom právneho štátu. ... Krajský súd v Trenčíne zároveň svojim rozhodnutím, ktoré jednoznačne ide nad rámec zákona, vniesol do právneho poriadku zásadnú nerovnováhu v právach a povinnostiach rodičov a detí týkajúcu sa ich vyživovacej povinnosti, ktorú ani zákonodarca neplánoval a samozrejme nechcel vytvoriť. ... Pokiaľ plnoleté dieťa, ktoré je v právnom vzťahu vyživovacej povinnosti rodičov k deťom jednoznačne tým slabším členom, nemôže žiadať plnenie vyživovacej povinnosti od rodiča od zmeny pomerov, ale až od podania návrhu na začatie konania na všeobecnom súde, tým skôr rodič, ktorý vzhľadom k svojmu pracovnému zaradeniu a stabilnému príjmu je prirodzene silnejším členom tohto vzťahu, nemôže žiadať zrušenie tejto povinnosti od zmeny pomerov, ale len od podania svojho návrhu na začatie konania na všeobecnom súde. Keďže Krajský súd v Trenčíne navrhovateľovi toto oprávnenie nad rámec zákonnej úpravy priznal, svojvoľne mňa sťažovateľku postavil do zákonom nepredpokladaného nevýhodného postavenia oproti navrhovateľovi - môjmu otcovi. Takéto rozhodnutie je zároveň jasným príkladom nepredvídateľnosti rozhodovania všeobecných súdov, kedy súd rozhoduje nie podľa zákona, ale nad rámec zákona, podľa svojej vôle.“

Sťažovateľka na základe uvedenej argumentácie namieta, že rozsudkom krajského súdu bolo porušené jej základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a domáha sa, aby ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie nálezom takto rozhodol:

„I. Základné právo sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co/345/2011-88 zo dňa 20. 10. 2011 porušené bolo.

II. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co/345/2011-88 zo dňa 20. 10. 2011 sa zrušuje a vec sa vracia Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie.

III. Krajský súd v Trenčíne je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške 10.000,- € (slovom desaťtisíc eur) na účet právnych zástupcov sťažovateľky.

IV. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť sťažovateľke trovy konania vo výške 1.145,69 € do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet jej právnych zástupcov.“

Sťažovateľka sa zároveň domáhala, aby ústavný súd na základe ňou uvedených skutočností nariadil dočasné opatrenie v tomto znení:

„Sťažovateľka touto cestou zároveň navrhujem, aby ústavný súd rozhodol o dočasnom opatrení a odložil vykonateľnosť vyššie uvedeného rozsudku Okresného súdu Trenčín č. k. 19C/119/2010-69 zo dňa 26. 07. 2011, ako aj rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4 Co/345/2011-88 zo dňa 20. 10. 2011, nakoľko výkon týchto rozhodnutí by pre mňa sťažovateľku znamenal väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť iným osobám pri odložení vykonateľnosti.“

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Z vymedzenia postavenia a kompetencií všeobecných súdov a ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd je oprávnený preskúmať rozhodnutie všeobecného súdu, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Ústavný súd teda nie je súdom vyššej inštancie rozhodujúcim o opravných prostriedkoch v rámci sústavy všeobecných súdov. V zásade preto nie je oprávnený posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a aplikácii právnych predpisov v konkrétnom prípade viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil (m. m. III. ÚS 78/07, IV. ÚS 27/2010). Úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia právnych predpisov (m. m. II. ÚS 193/2010), ale úloha ústavného súdu sa obmedzuje len na kontrolu, či skutkové zistenia všeobecných súdov majú dostatočný racionálny základ, či interpretácia a aplikácia použitých právnych predpisov je v súlade s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, či právne závery nie sú v extrémnom rozpore so skutkovými zisteniami a či rozhodnutia vydané v konaniach, ktoré im predchádzali, sú riadne odôvodnené. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne nedôvodné alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru konštantne pripomína, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca vyjadril zhodu zámerov v koncepte práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy s konceptom súdnej ochrany podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

Ústavný súd v rámci predbežného prerokovania preskúmal sťažnosť, ktorou sťažovateľka namieta porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu.

Z už vymedzeného obsahu sťažnosti (článok I tohto uznesenia) vyplýva, že podstatou argumentácie sťažovateľky je nesúhlas s právnym názorom krajského súdu, teda s interpretáciou príslušných zákonných ustanovení a s následnou aplikáciou relevantnej právnej normy.

Pri posudzovaní prípadných negatívnych ústavnoprávnych dôsledkov v danom prípade ide o posúdenie, či výklad § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. rodine v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) v súvislosti s výkladom § 163 ods. 1 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“) a následnou aplikáciou relevantnej právnej normy zo strany krajského súdu nezakladá neprípustný zásah do sťažovateľkou označených práv. O takomto zásahu by bolo možné v zásade uvažovať v tom prípade, ak by výklad príslušných ustanovení

právných predpisov zjavne a neodôvodnene vybočil zo štandardných interpretačných metód, ktoré sú v súdnej praxi všeobecne zastávané.

Pre posúdenie námietky sťažovateľky, v rámci ktorej uvádza, že krajský súd rozhodol nad rámec zákona, a teda svojvoľne, je rozhodujúce, či právny názor krajského súdu o možnosti žiadať zmenu vyživovacej povinnosti (v podobe jej zníženia alebo zrušenia) od zmeny pomerov, a nie až od podania návrhu (za predpokladu, že návrh na začatie konania z časového hľadiska nasledoval až po zmene pomerov), vyplýva ako jeden z možných interpretačných alternatív zo vzájomného vzťahu § 163 ods. 1 OSP a § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine. Ustanovenia § 163 ods. 1 OSP vymedzujú okamih, od ktorého pri absencii osobitnej právnej úpravy možno zmeniť rozhodnutie súdu v dôsledku zmeny pomerov. Výklad § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine pripúšťa aj takú interpretačnú alternatívu, že § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine neobsahujú osobitnú úpravu doby, na ktorú možno uplatniť zmenu pôvodného rozhodnutia v prípade, ak sa navrhuje zrušenie, prípadne zníženie vyživovacej povinnosti. Z uvedeného potom vyplýva, že právna úprava, ktorá danú situáciu upravuje, je obsiahnutá v § 163 ods. 1 OSP a bola aj východiskom krajského súdu pre posúdenie dôvodnosti na čiastočnú zmenu rozsudku okresného súdu.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že právne závery formulované v odôvodnení rozsudku krajského súdu nevybočili z novej zákonnej konštrukcie, a z tohto pohľadu nemožno dospieť k záveru formulovanému sťažovateľkou, že rozsudok krajského súdu je podľa sťažovateľky „jednoznačne nad rámec zákona“, teda že rozsudok krajského súdu je „arbitrárne rozhodnutie“. Krajský súd pri interpretácii uvedených relevantných ustanovení príslušných právnych predpisov v danom prípade nevybočil z rámca, ktorý upravuje zmeny rozhodnutí všeobecných súdov.

Ako už bolo uvedené, z nezávislého postavenia ústavného súdu ako orgánu ochrany ústavnosti vyplýva, že do skutkových a právnych záverov všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť jedine v prípade, ak sú zjavne neodôvodnené a arbitrárne a zároveň majú za následok porušenie základného práva alebo slobody.

Ústavný súd vychádzajúc z odôvodnenia rozsudku krajského súdu konštatuje, že právne závery krajského súdu nenesú prvky nepredvídateľnej interpretačnej svojvôle. Výklad príslušných ustanovení zákona o rodine, ako aj príslušných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nevybočil zo štandardov interpretačných metód, ktoré sú v súdnej praxi všeobecne zastávané. Právny názor formulovaný krajským súdom tak nepredstavuje ústavne neprípustný výsledok interpretácie § 77 ods. 1 a § 78 ods. 1 zákona o rodine v spojení s § 163 ods. 1 OSP. Ústavný súd ďalej konštatuje, že právne závery uvedené v rozsudku krajského súdu sú racionálne a dostatočne odôvodnené.

Ústavný súd v súvislosti s uvedeným posudzovaním námietok sťažovateľky poukazuje na závery svojej ustálenej rozhodovacej činnosti, podľa ktorej dôvodom na odmietnutie sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť je absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným rozhodnutím, postupom alebo iným zásahom orgánu štátu do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej, ako aj nezistenie žiadnej možnosti porušenia označeného základného práva alebo slobody namietaným rozhodnutím, postupom, ako aj iným zásahom orgánom štátu, realnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, III. ÚS 138/02, IV. ÚS 1/2012). Ústavný súd môže pri predbežnom prerokovaní odmietnuť taký návrh, ktorý sa na prvý pohľad a bez najmenej pochybnosti javí ako neopodstatnený.

Z už uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že na základe sťažovateľkou vymedzených námietok, prostredníctvom ktorých signalizovala porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, s prihliadnutím na obsah odôvodnenia rozsudku krajského súdu nezistil také skutočnosti, ktoré by signalizovali príčinnú súvislosť s namietaným porušením označených práv, ktorá by naznačovala reálnu možnosť vysloviť ich porušenie po prípadnom prijatí sťažnosti na ďalšie konanie. Krajský súd rozhodol vo veci sťažovateľky spôsobom, s ktorým sťažovateľka síce nesúhlasí, ale toto rozhodnutie bolo náležite odôvodnené, na základe vlastných myšlienkových konštrukcií, ktoré ústavný súd nie je oprávnený ani povinný nahrádzať.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd po predbežnom prerokovaní sťažnosti dospel k záveru, že podmienky na prijatie sťažnosti na ďalšie konanie v danej časti splnené neboli, a preto podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom rozhodol tak, že sťažnosť, ktorou sťažovateľka namieta porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu, je potrebné odmietnuť z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

Keďže ústavný súd odmietol sťažnosť ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľky (návrh na zrušenie napadnutého rozhodnutia krajského súdu, vydanie dočasného opatrenia, primeraného finančného zadosťučinenia a priznania náhrady trov právneho zastúpenia) stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. septembra 2012